

OBLIGAȚIILE IOBĂGEȘTI DIN FOSTUL DOMENIU AL CETĂȚII CEHU SILVANIEI ÎN TIMPUL RĂSCOALEI LUI HOREA (1780—1785)

II. Dijmele iobăgești.

Un capitol deosebit în istoria rentei feudale îl prezintă dijma (decimele, zeciuiala), care a rămas să fie și în secolul al XVIII-lea principala obligație din ansamblul rentei în natură a iobagilor și jelerilor cu extravilane față de stăpînul lor feudal.

Dijma, pînă la reforma religioasă din 1556, era o prestație față de biserică și nu față de stăpînul feudal, deși, alături de biserica catolică, dijmele au fost percepute și de domnii de pămînt. După aceasta dată, cu ocazia secularizării averilor mănăstirești¹, privilegiul de a percepe dijmele a trecut în mîna fîscului, devenind astfel un monopol de stat.

Secularizarea dijmei avea urmări esențiale, a deschis calea în fața trecerii dijmei în mîini nobiliare din mîinile fîscului, prin concesi, donații princiare, prin arenzi, prin scutiri temporare sau definitive de arendă etc., ajungînd astfel treptat să fie o rentă feudală aproape completă. Totodată, cu secularizarea dijmei se înlătura ultima piedică esențială din calea extinderii ei și asupra românilor; devenind fîscală, nu mai avea implicații eclesiastice. După ce dreptul de percepere al dijmei ajunge în mîinile stăpînilor feudali, se încheie și procesul de transformare al caracterului și de generalizare al ei, adică extinderii dijmei și asupra supușilor români².

Pe lîngă dijmă, în unele locuri iobagii dădeau și a noua parte din toate roadele și vinurile lor domnilor de pămînt, Nona care era de la început o prestație față de stăpînul feudal, introdusă de regele Ludovic cel Mare în anul 1351 și anulată prin convenția iobagilor răsculați din 6 iulie 1437, a rămas în uz și în sec. al XVIII-lea. Practic dijma și nona s-au luat în felurite forme și s-au creat foarte variate situații. Nona e mult mai restrînsă în raport cu dijma, și are o arie incomparabilă mai mică și o circulație sporadică sau lipsește total. Obligațivitatea ei se restrînge numai la anumite domenii mari din Transilvania. După urbariile din 1566 și 1569 pe domeniul Cehu Silvaniei se dădea dijmă și nonă din semănături și vin³, dar acest obicei va dispărea pînă la 1785, cu excepția satelor Ulmeni și Inău. La Inău se dădea stăpînului a noua parte din grîu, ovăz, mazăre și porumb, pe lîngă dijma fîscală, dar multe ori numai porumbul a fost adunat, și numai de baronii Vaji și Bornemissza, „ceilați domni nici din cucuruz n-au luat nici a 9-va”⁴.

În cele mai multe localități din fostul domeniu al cetății Cehului, pînă la sfîrșitul sec. al XVIII-lea, dijma ajunge în mîinile stăpînului feudal, care per-

¹ D. Prodan, *Iobăgia în Transilvania în secolul al XVI-lea*, I, București, 1967, p. 268;

² *Idem*, p. 26—69, 250—288; L. Botezan, *ActaMN*, 9, 1972, p. 206;

³ Prodan, *op. cit.*, p. 58, 250—251, 257;

⁴ Cotele conșcripțiilor vezi în prima parte a lucrării (Slujba iobăgească), nota 5, în E. Wagner, *ActaMP*, 9, 1985;

cepeau în mod arbitrar, fără să fie arendată de la stat. Iobagii interogați, la 1780, spuneau că baronul Bornemissza nu plătește nici o arendă și nici sătenii nu dau statului dijma fiscală, întrucât satele din regiunea de sub Codru sînt așezări românești⁵. La 1785, dijma fiscală era în uz doar în șase localități din cele 26 cercetate: Aluniș, Arduzel, Benesat, Inău, Ulmeni și Vicea. La 1780, în conscripția bunurilor familiei Bornemissza, pe lângă aceste sate apare și Horoatu Cehului⁶. În cazul acestor sate, dijma percepută de stat coexistă cu cea pretinsă de domnii de pămînt, cu excepția satului Inău.

Din cele 26 de sate numai în Cehu Silvaniei nu era în obicei perceperea dijmei sau a nonei. Reprezentantul compozesoratului a și menționat-o cu ocazia conscripțiilor urbariale din 1785 că „Comunitatea (Cehu Silvaniei) a declarat că nu dă niciodată dijma pentru rege și nici nona pentru domnul său de pămînt”, cerînd totodată să se prezinte dovezile privilegiilor lor⁷. Tot la aceste privilegii s-au referit și conscriptorii bunurilor familiei Bornemissza, din 1780, spunînd că iobagii din Cehu Silvaniei „nu s-au obișnuit de a da dijmă după cereale, vin sau animale mărunte, nici nu s-a pretins, pe baza privilegiilor acordate orașului”⁸.

Dependenții interogați, în majoritatea cazurilor, la întrebările privind perceperea dijmei fiscalului sau o nonei, au răspuns negativ. De exemplu, la Asuajul de Sus, țărani au declarat că „Arenda fiscușească, sau dijmă sau a nona domnească pînă acuma șohan n-am dat, ... nici dijma popească”. Cei din Bîrsău de Sus au mai menționat că aici „... în răsplata acestuia alte daruri sau cînste n-am dat șohan”.

Referiri la „nona domnească”, pe lângă Inău și Ulmeni, nu găsim numai în conscripția satului Arduzel, unde țărani „așa știau că, pe seama baronului Wesselényi Farkas, se iau nona din vin și grîu” la Vicea și Ulciug, dar sătenii din Vicea au declarat că nu dau stăpînului lor numai dijmă din grîu, ovăz, cîneapă, porci și miei, nici n-au pomenit că ar fi dat vreodată și nona după produsele lor, numai dijma către stat⁹.

Coexistența celor două tipuri de dijme rezultă din relatările sătenilor din Vicea, spunînd că „dijma crăiască am dat din grîu, din ovăz și din miei”, iar lui Wesselényi Farkas din cele arătate mai sus. Din aceste declarații reiese că din grîu, ovăz și miei au dat către ambii dijmuitori. La Arduzel dădeau fiscalului din grîu, vin, miere de albine, miei și din iezi, iar stăpînului numai din porci¹⁰.

La Ulmeni întîlnim o situație aparte: „din porci toți... am dat Dezma domnilor noștri, din tot zece unu...”, la fel toți dădeau și fiscalului, iobagii maghiari („luthereny”) dădeau și nona, pentru fiecare stăpîn separat, din porumb, iar

⁵ Vezi răspunsurile la întrebarea a opta în Arh. Stat. Sălaj, fondul: Tribunalul jud. Sălaj, cauze urbariale, R. 1. (În continuare: *cauze urbariale*): — fila 191, *Horoatu Cehului*: „Arendát pedig az Udvar ezen Oláh-Horváth Portioért nem fizet, percipálván a Méltóságos Regius Fiscus a Dézmát, mint a Gabonából, mint a Borból és Apró Marhákból”; — fila 455, *Támășesti*: „Ezen Egerbegyi Possessio is Oláh üles lévén, iránta Dézmabéli Arenda fizetéssel a Méltóságos Udvar nem terhelteik.”; — fila 601, *Bicaz*: „Sem ezen Portioért, sem más Portiókért az Mlgs. Udvar arendával nem terhelteik, nem lévén az Bük ajja Arendás Hellység.”;

⁶ *Idem*, fila 190—191;

⁷ Chiar în această perioadă se desfășura un proces între compozesoratul domnilor de pămînt din fostul teritoriu al cetății Cehului și comunitatea orașului Cehu Silvaniei pentru menținerea privilegiilor orașenilor. Vezi, *Cauze urbariale* R. 4;

⁸ „Dézmát semminémü Gabonájokból és Marhatskájokból vi Privilegii eisdem oppidan concessi /: usi quidem pertenditur: adni nem szoktanak s nem is exigáltatik,” *Cauze urbariale*, R. 1, f. 133;

⁹ Conscripția satului Ulciug lipsește și nu s-a putut verifica informația;

¹⁰ „Királyi Dézmát szoktunk adni Búzából Borból, Mézből, Bárányból és Gidóbol.”;

pentru baronul Bethlen și din griu. Acest exemplu reflectă deosebit de clar modul în care erau întreprinse toate formele rentei în natură¹¹.

Iobagii unguri, înainte de 1556, fiind catolici, erau obligați prin lege să supoarte dijma față de biserica catolică și nona față de stăpînul lor feudal. Dreptul de percepere ajungînd în mîinile domnilor de pămînt, ei au continuat de a strînge pe seama lor și nona, și dijma arendată de la stat, tot de la iobagii unguri foști catolici, extinzînd-o treptat și peste regiunile unde locuiau numai români, tot necatolici. În așa fel se explică declarația iobagilor din satul Sălsig: „Arenda fîscușească sau a nona domnilor, pînă acuma a da n-am socuit nici n-am dat, ... dau ugyan (totuși = n.n.), unde și unde, între acesta cînstite Vármege (comitat = comitatul Solnocul de Mijloc = n.n.), unde sînt vetre ungurești, dijma fîscușească”. La fel declarau și sătenii din Băița: „...nici în alte Domeniumuri între aceste cînstite V(á)r(me)gye să fie date n-am auzit...”

Prin urmare, trebuie subliniat faptul că metoda arendării dijmei de la stat, stringerea ei de către stăpînul feudal, existența nonei, extinderii dijmei și asupra localității locuite parțial sau numai de români, a existat, într-adevăr într-un număr restrîns. Deși se pare că numai forma și denumirea percepției s-au schimbat, esența a rămas tot aceea, luarea de la supuși a zecea parte din roadele pămîntului și din animale mărunte, indiferent că în favoarea cui, a statului sau a domnilor de pămînt. Situația era mai tristă unde gospodăria iobăgească era apăsată de dijme duble.

Din analiza declarațiilor rezultă că pentru stat mai mult au dat din cereale și mai puține animale, iar stăpînul feudal mai mult a pretins dijma după animalele mărunte (porci, miei, stupi), dar găsim cazuri cînd dădeau și din cîneapă, griu, ovăz, alune, paie, oțet și în patru localități și din porumb (Benesat, Traniș, Ulmeni și Vicea), ce înseamnă că „dijma domnească” s-a extins și asupra recoltei dijmuite numai de stat sau „scutite” de dijmă de obicei. Forma și beneficiarul percepției diferea de la o localitate la alta, iar în cadrul localității, de la un stăpîn la altul. Pentru exemplificarea varietății percepției dăm cazul iobagilor din Aluniș. Ei, la 1785, au mărturisit că „Noi de pe partea tuturor domnilor, din partea Kornis dinafară, dăm dijma crăiască din griu, din ovăz și din mazăre, așa și din oi. Pe seama Domnilor dăm a zece (parte) din porci, din cucuruz, și din ... oi, de pe partea Gyulai”. Deci, oamenii lui Kornis Mihai erau scutiți, iar al pretorului Gyulai Iosif dădeau dijmă din oi și lui și fîscului¹².

Conscripțiile din 1785 oferă numeroase exemple de localități unde dijma din animale mărunte, dacă numărul lor era mai puțin de zece, putea fi răscumpărată, plătînd după fiecare porc și stup cîte 4 potori, iar după miei cîte doi sau cîte două groșițe, respectiv una¹³.

Conscripția bunurilor familiei Bornemissza din 1780 dă indicații prețioase asupra cantității de cereale sau animale luate de la iobagi sub forma dijmei. După cele 181 sesii iobăgești, cît avea baronul în cele 17 localități din domeniul Cehului, a strîns 40 mîerțe de porumb, un snop de cîneapă, 24 miei, 7 stupi, 19 porci și în contul dijmei din animale mărunte 71 fl. ung. și 34 dinari. După animale mărunte au dat aproape peste tot, cu excepția Cehului, iar după porumb și ci-

¹¹ Probabil conscriptorii s-au referit la reformați, întrucît nu erau lutherani în zona respectivă, numai reformați;

¹² Arh. Stat. Cluj, fondul Comitatul Solnocul de Mijloc, Urbarii, nr. 2014/1875; Zs. Trócsányi, *Az erdélyi parasztság története, 1790–1848*, Budapest, 1956, p. 45; L. Botezan, *ActaMN*, 9, 1972, p. 207; În textul românesc al conscripției apare dijma după oi, s-ar putea să fie o greșeală, în loc de miei, întrucît în cazul localității Corni este specificat clar: „dau dezma din oaie mare”;

¹³ Un florin unguresc era format din 50 creițari sau 100 dinari; un gros sau groșiță din 3 creițari; o poltră (potor) era egală cu 1½ creițari; deci în cazul nostru: o groșiță = 2 potori = 3 creițari. Calculele sînt făcute după L. Botezan, *ActaMN*, 9, 1972, p. 209, nota 17 și L. Botezan, *Studia*, Cluj, 1970, p. 35 nota 17;

nepă numai Giurtelecu Hododului. Dijma cea mai mare o avea Asuajul de Sus, care, dădea la 1780, Baronului 7 miei, 3 porci și 22 fl. ung. și 44 dinari¹⁴.

În unele localități au introdus prin abuz și alte dijme neobișnuite ca, dijma de alune (Tămășești) și de oțet (Corni, Traniș). La Corni, baronul Vaji „cite 8 cupe de oțet lova de la toți gazde, cînd se face multe poame pădureți“, iar baronul Bornemissza „de la toți gazde cite 2 cupe de oțet lua“.

Alături de aceste sate, în care se percepea dijmă în plus, mai există și o altă categorie de localități, unde nu se percepea de loc sau iobagii au putut răscumpăra obligația cu alte produse, din care aveau mai multe. La Giurtelecu Hododului „domnii, cînd o vrut, o luat a zecea din bucate și din miei, dară văzînd sărăcia noastră și acela n-o luat totdeauna“, spunînd în continuare că „dezma cum ne dă Dumnezeu așa dăm, din paie“. Tot cu paie au putut răscumpăra dijma și sătenii din Oarța de Jos: „...dijma mai bucuos plătim din paie“. Probabil țărani din aceste sate aveau recolte bune de cereale și au putut răscumpăra dijma animalelor mărunte cu un produs inferior pe care îl aveau, ceea ce era un mare avantaj pentru acești oameni apăsați cu alte obligații și mai grele.

La fel nu se percepea decît dijma fiscalului în satul Ulmeni, domnii de pămînt au „iertat“: „De partea Domnilor... nu o luat dijma și nove, pentru că lor io fost milă de sărăcii lor, socotînd că dăm pe seama crăiască pînă acuma a fost iertare a domnilor, dar cum or avea, or lua“. În acest caz țărani erau scutiți, dar numai din partea stăpînilor lor feudali și numai pentru perioada anilor mai săraci, deci scutirea nu era definitivă. Motivul indulgenței domnilor de pămînt se explică prin sărăcia gravă a dependenților lor, cu alte cuvinte nu aveau din ce încasa dijma.

Aceste generozități, din partea stăpînilor feudali, erau sporadice. În general, scopul lor era ridicarea mărimumi obligațiilor iobăgești cu orice metode posibile. De exemplu, contele Bethlen Grigore, de la oamenii lui din Corni a luat dijmă pe lingă, „oaie mare“ și stupi „de un an (și) din porci și din cînepă“, totodată „cînd dau locuitorii oarece pămînt în jumătate sau în bani pe seama altor străini, tăte dijmalește și lua dijma de la străin din bucate“, deși locuitorii satului din cereale nu dădeau dijmă niciodată.

Din cele relevate mai sus, se poate afirma că, la sfîrșitul sec. al XVIII-lea dijmele erau răspîndite, față de nona, pe scară largă în satele fostului domeniu al cetății Cehului din comitatul Solnocul de Mijloc. Perceperea nu era uniformă, diferea după modul de percepere, după localitate sau chiar după nevoile stăpînilor de pămînt. Cele două tipuri de dijmă, cea fiscală și domnească, se îmbina, iar ultima s-a generalizat. Se poate constata încheierea procesului de extindere a dijmei și asupra dependenților români. Prin schimbările beneficiarilor rentei în natură — clerul, statul și stăpînul feudal —, dijma a devenit, pînă la răscoala lui Horea, un venit al domnilor de pămînt.

Dijmele prezentau o greutate pentru țărani, deoarece pierdeau 1/10 din munca lor, iar cînd erau percepute și de fisc, și de stăpînii feudali, aceste pierderi se urcau la 1/5 din produsele țărănești dijmuite¹⁵. Cazuri de localități unde nu se pretindeau dijme de loc sînt foarte puține și cu totul excepționale.

Din conscripțiile studiate nu se poate stabili categoriile sociale ale țăranilor dijmuite. Declarațiile țăranilor sînt foarte generale. Totuși, se

¹⁴ Cauze urbariale, R. 1, f. 643 (Tabelul centralizator al conscripției);

¹⁵ L. Botezan, *ActaMN*, 9, 1972, p. 213;

știe că dijmefele se pretindeau numai după extravilane, ceea ce însemna că de la jelerii numai cu intravilane nu se puteau percepe¹⁶.

Cantitatea dijmelor, cel puțin după conscripțiile oficiale din 1785, nu se poate calcula, varia de la an la an, în funcție de recoltă și de numărul animalelor mărunte ale iobagilor, în funcție de nevoile stăpînului feudal, constituind o sursă de venituri în produse ale domeniului feudal.

Dijma, ca parte integrantă a rentei feudale, pe lângă celelalte obligații iobăgești, a rămas și în secolul al XVIII-lea o povară pentru țăranii dependenți din fostul domeniu al cetății Cehul Silvaniei.

ERNEST WAGNER

ANEXE:

EXTRASE DIN CONSCRIPTIILE URBARIALE DIN 1785 CU PRIVIRE LA DIJMELE IOBĂGEȘTI

1. ALUNIȘ:

„Noi de pe partea tuturor domnilor, din partea Kornis dinafară, dăm dijma crăiască din grâu, din ovăz și din mazăre, așa și din... oi. Pe seama Domnilor dăm a zecea (parte) din porci, din cucuruz și din... oi de pe partea Gyulai“. „La noi n-a fost în obicei să dăm din bucate a 9-a, pe cum și mai sus am spus despre toate părțile, a zecea (parte) am dat Domnilor“.

2. ARDUZEL:

Dau dijma regească din grâu, vin, miere de albine, miei și din iezi, iar stăpînilor numai din porci, „din fiecare zece cîte unu“, dacă n-au zece, după fiecare plătesc 2 groșițe, cîm plăteau și strămoșii lor („ez úgy volt eleitől fogva“). Țăranii din Arduzel știau că la Vicea și Ulciug, oamenii baronului Wesselényi dau nona din vin și grâu („úgy tudjuk, hogy báró Wesselényi Farkas úr számára vesznek kilencedet a borból és búzából“).

3. ASUAJUL DE JOS:

„Arenda fescușească, sau dijma sau nona domnească n-am socuit (= obișnuit)“. „Domnilor locului a nova din veniturile noastre, cele crescute din pămînt și averii n-am dat, nici dijmă popească n-am dat, pe cum nici în obicei n-a fost și pentru răsplătire a zecei sau a noa (părți) nici bani, nici alte daruri n-am plătit la domnii noștri, fără numai noi a Mărei sale Groffului Bethlen Gergely și al Măriei-sale Vaji Daniel, din cînepă am dat a zecea, dară din porci, din stupi și din miei am dat toți locuitorii a zecea parte domnilor noștri, în răsplătirea acestora, cînd nu s-o plinit cîte zece, pentru tot porcu și mielul am plătit cîte 4 potori, pentru cîte un stupi 2 potori“.

4. ASUAJUL DE SUS:

„Arenda fescușească sau dijma, sau a nona domnească pînă acuma șohan (= nici-odată) n-am dat“, „din veniturile noastre cele crescute din pămînt“, nici „dijma

¹⁶ Ibidem.

popească". Totuși au plătit pentru domnii de pământ câte 4 potori după porci și câte 2 potori după stupi și miei.

5. BABA:

„Dijma Fiscului nu dăm, nici nu am dat șuhan“, nici nona. Pentru stăpînii lor dădeau dijma „domnilor“ din porci, miei și stupi. Dacă aveau sub zece bucăți plăteau pentru fiecare porc câte 4 potori și pentru fiecare miel și stup câte 2 potori. Din cereale nu dădeau nimic.

6. BAIȚA:

„Arenda fîcușească sau dijmă, sau a noua domnească a da pînă amu n-am socuit“.

„Domnilor locului a noua din veniturile noastre crescute din pămînt, nici dijma popească n-am dat, pe cum nici obicei no fost, nici în alte Dominiumuri între aceste cînstite V(á)r(me)gye să fie date n-am auzit, dară din porci, din miei și din stupi am dat toți locuitorii a zecea parte, pe cum din bătrîni am apucat și a fost și obicei, și în răsplătirea acestora, cînd no s-o plînit a zece, pentru tot porcu am plătit patru potori, pentru tot miei 2 potori, pentru tot stupi 4 potori. Dare Măria sa Baron Vaji Daniel din cinepă încă a socuit a lua a zecea“.

7. BĂSEȘTI:

„Arenda fîcușească, a Desma sau a Noa Domnească a da, pînă acum n-am socuit, nici n-am dat“. Dădeau dijmă stăpînului din porci și din miei sau răs-cumpăreau cu taxa obișnuită.

8. BENESAT:

— Dijma „crăiască“ dădea tot satul, dar cea domnească numai oamenii lui Vaji Daniel, din porumb, și pentru un porc plăteau 4 potori, pentru miei 2 potori, iar ai lui Horváth Gheorghe dădeau din grîu. „Alți posesori n-au luat“.

9. BICAZ:

Numai pentru stăpînul feudal dădeau din porci, miei și stupi. Oamenii lui Bethlen Grigore dădeau „cînd și cînd“ câte „un fuior de cinepă“.

10. BIRSA:

„Locuitorii de aici din tot felul de roade ale pămîntului domnilor nu dau, la grîu dare dau a zecea parte... și dau din miei și porci a zecea domnilor și unde nu se plinește a zecea, răs-cumpărăm cu bani, de 1 miel cu 2 potori, de 1 porc 4 potori dăm. Alte daruri ce dăm: ouă, găini, am spus din sus“.

11. BIRSAU DE JOS:

Nu dădeau arenda fiscului, dijmă sau nona de cereale, nici n-au fost răs-cumpă-rate; „cum nici în obicei no fost“. Numai „din porci, din miei și din stupi a zecea am dat, cînd nu s-a plînit a 10 pentru tot porcu și stupu patru potori pentru a miel doi potori a luat Domnii de pe noi dară Grofului Teleki Adam și Baron Nalátzi Károly no luat“.

12. BIRSAU DE SUS:

„Nou Domnească din gabonele noastre pînă amu n-am dat“, nici dijma popească „sau în răs-plata acestuia alte daruri sau cînst n-am dat șohan“. Porcii și stupii răs-cumpăreau cu câte 2 groșițe, iar mielul cu una. Contele Korda Gheorghe „a luat dijmă și din cinepă, a zecelea“, iar br. Bornemissza Iosif după un stup n-a luat numai o groșiță.

13. CEHU SILVANIEI (oppidum):

Era un loc privilegiat și nu dădea nici nona și nici dijma. „Comunitatea se opune că nu dă niciodată dijmă pentru rege și nici nonă pentru domnul său de pământ, iar să arate privilegiile, nu vrea, deși vestitul composesorat ar dori” *Opponállya magát a Communitás, hogy se Királynak Dezmát, se Földes Urának Nonát soha se ad, Privilegiumot pedig producálni nem akar, az Inclýtus Possessoratus meg kívánnya*. (Extras din: „Refflexiones Dominorum Terrestrium Generales”, punctul 11).

14. CORNI:

Locuitorii satului „din bucatele” n-au dat niciodată nici dijmă, nici nonă. — Oamenii „Grofului Bethlen Gergely dau dezma din oaie mare și din stupi de de mult, dare de un an (și) din porci, și din cînepă luat dijmă, și cînd dau locuitorii oare ce pământ în jumătate sau pe bani pe seama altora străini, tăte dijmalește și lua dijma de la străini din bucate”.

— Oamenii contelui Gyulai Iosif, ct. Torotzkai Sigismund, br. Vaji Daniel și br. Bornemissza Iosif dădeau dijme din porci, miei și din stupi. Dacă n-aveau zece, plăteau pentru Torotzkai după porci 6 creștari, după miei 3 crț., pentru Vaji Daniel după fiecare plăteau 4 potori, „dar de 2 ani pentru miei numai 2 potori lovat”, iar pentru Bornemissza cîte „2 potori váltó” după fiecare.

— Înafara de aceste dijme br. Vaji „cîte 8 cupe de oțel lova de la toți gazde, cînd se face multe pome pădureți”, iar br. Bornemissza „de la toți gazde cîte 2 cupe de oțel lua”.

15. GIURTELECUL HODODULUI:

„Dezma crăiască în satul nostru no fost, numai Domnească”.

„Aici la noi no fost în obicei nici odată să ieie Dezma fiscușască, dare domnii cînd o vrut, o luat a zecea din bucate și din miei, dară văzînd sărăcia noastre și acela no luat totdeauna”.

„Dezma cum ne dă Dumnezeu, așa dăm din paie”.

16. GIRDANI:

„Pînă acuma Locuitorii locului acestuia a Nova Domnilor Locului nost n-am socuit a da, nici n-am dat, nici dijme popească, fără noi a Grofului Bethlenyi oameni... am dat din grîu, dare din alte bucate n-am dat; din porci, miei și stupi teți Domnii a luat a zecele, și care nu s-o plinit a 10-le, o lovat pentru tet porcu tyilin-tyilin (probabil (külön-külön = separat, fiecare = n.n.) cîte 4 potori, pentru mielu cîte 2 potori, pentru stupi cîte 4 potori. Și a Grofului Korda a lovat și din cînepă al zecelea în tet Anu”.

17. INĂU:

„Fără de a 9-a cu care sîntem datori Domnilor, dar ne iartă Domnii din milă, dăm Fiscușului a zece”.

„Precum și mai sus am răspuns, Fiscușului dăm a zecea, Domnilor a noua, au socuit a dare din grîu și ovăz, din mazăre, din care nu s-o poftit Domnii pînă amu; din cucuruz încă numai pe partea Domnilor Bornemissza și Vaji s-au luat, ceilalți domni nici din cucuruz n-au luat nici a 9-va... alesta este locul unde Fiscușul a zecea, Domnii iau a 9-va”.

18. NÁPRADEA:

Numai din miel, porci și stupi „s-o dat domnilor a zecea”.

19. OARȚA DE JOS:

„În satul nostru nici fiscușu, nici Domnii pînă amu nu luat dijmă”. „Noi la Domnii noștri nici de un fel de bucate nu dăm, nici a noa, nici a zecea, numai din porci, din miei și din stupi dăm a zecea... altu nu dăm nimica”. „Dijma mai bucuros plătim din paie...”.

20. **ORTIȚA:**

„Dijmă crăiască la noi șuhan nu fost“

Numai din miei, porci și stupi dădeau „din zece una... altfel de daruri“ n-au dat la nimeni.

21. **SĂLSIG:**

„Arenda fescușească sau a nona domnilor pînă acuma a da n-am socuit, nici n-am dat“, nici dijma popească, „daun ugyan (= totuși), unde și unde, între acesta cinstite Varmegye (comitatul Solnocul de Mijloc = n.n.), unde sînt vetre ungurești, dijma fescușească; dare din porci, din stupi și din miei, cine am avut, am dat din 10 unu Domnilor noștri; unde nu s-o plinit 10 numerus am răsplătit tot porcu cu patru, un stupi cu doi potori, un miel iare cu doi potori, alte daruri n-am dat“.

22. **STREMT:**

„Arenda fescușească sau dijmă, sau nona domnească pînă amu a da n-am socuit“. Din „cele crescute din pămînt“ nu dădeau nimic, numai din porci, miei și stupi, pe cum din cei bătrîni am apucat“.

23. **TĂMĂȘEȘTI:**

„Nici arenda Fescușească, nici a nona Domnească a da pînă amu n-am sucuit, nici n-am dat“.

„Noi din Gabonele noastre pînă amu Domnilor a Nova, nici Dezma Popească sau răsplătirea acestora, alte daruri sau cîste n-am dat nici n-a fost în obicei să ieie domnii de la noi, fără numai din Stupu, din Porci și din Miei, și cînd nu s-a plinit zece, pentru tot porcu și stupii și miei am dat în răsplătire 10 potori Domnilor noștri. Dară al Mărieisale Bornemissza Tisztu (= administrator) pentru 1 miel a luat 2 potori, ceilalți toți cite 4 potori de tot darabu, și din cînepă a luat Groffu Bethlen Samuel din zece un fuior, și ai Mărieisale Bornemissza oamenii au dat cite o cupă de alune“.

24. **TRANIȘ:**

„Noi a Nova, disma n-am dat...“, întrucît „dezma de la noi nu-i fescușească, dare domnească...“, numai „din grîu, din mălai, din ovăz, așa din porci, din miei, din stupi, din cînepă... am dat a zecea Domnilor și pe partea D(omnului) Wesselényi, ca și de pe partea D(om)nului Bornemissza“.

25. **ULMENI:**

„Dijma crăiască o dăm.“

„Nove locuitorii locului aiestuie la Domnii noștri n-am dat, dară de la lutereny domnii au luat din mălai, iobagii lui Bethlen încă au dat iestimp din grîu; în vecinătatea noastră la Luketseszaj (Lucăcești) pe seama Kaszoni (= Bornemissza), la Remitz (Remeți) pe seama Toldi, la Nyires (Ciuta sau Mireșul Mare. Probabil este ultima, întrucît familia Teleki avea moșii mai însemnate în Chioar, decît în Sălaj) pe seama Teleki Măriei sale știm că o gyesmeluit (= dijmuit). Din porci toți... am dat Dezma domnilor noștri, din tot zece unu, pentru tot porcii am dat patru potori“.

„De partea Domnilor... nu o luat dijma și nova, pentru că lor io fost milă de sărăcii lor, socotind că dăm pe seama creiască, adică pînă acuma a fost iertare a domnilor, dar cum or avem, or lua“.

26. **VICEA:**

„Dijma crăiască am dat din grîu, din ovăz și din miei“.

Pentru Wesselényi dădeau dijmă din grîu, ovăz, cînepă, porci și miei.

Tabelul nr. 1

SITUAȚIA DIJMEI LA 1765

Nr. crt.	LOCALITATEA	Animale					Cereale					Alte dijme			
		porc	stupi	iniei	oi	iezi	grâu	ovăz	mazăre	porumb	cînepă	vin	alune	oțet	paie
1.	Aluniș	S	—	—	D	—	F	F	F	S	—	—	—	—	—
2.	Arduzel	S	F	F	—	F	F	—	—	—	F	—	—	—	—
3.	Asuajul de Jos	S	S	S	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4.	Asuajul de Sus	S	S	S	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5.	Babța	S	S	S	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6.	Băița	S	S	S	—	—	—	—	—	S	—	—	—	—	—
7.	Băsești	S	—	S	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8.	Beneșat	S	—	S	—	—	D	F	F	S	—	—	—	—	—
9.	Bicaz	S	S	S	—	—	—	—	—	—	S	—	—	—	—
10.	Bîrsa	S	—	S	—	—	S	—	—	—	—	—	—	—	—
11.	Bîrsău de Jos	S	S	S	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12.	Bîrsău de Sus	S	S	S	—	—	—	—	—	S	—	—	—	—	—
13.	Cehu Silvaniei	— era o localitate privilegiată					—	—	—	—	—	—	—	—	—
14.	Corni	S	S	—	S	—	—	—	—	S	—	—	S	—	—
15.	Giurtelecul Hod.	—	—	S	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	S
16.	Gîrdani	S	S	S	—	—	S	—	—	S	—	—	—	—	—
17.	Inău	—	—	—	—	—	N	N	N	N	—	—	—	—	—
18.	Năpradea	S	S	S	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19.	Oarța de Jos	S	S	S	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	S
20.	Orțița	S	S	S	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21.	Sălsig	S	S	S	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22.	Stremț	S	S	S	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23.	Tămășești	S	S	S	—	—	—	—	—	S	—	S	—	—	—
24.	Traniș	S	S	S	—	—	S	S	—	S	—	—	S	—	—
25.	Ulmeni	S	S	S	—	—	T	F	F	A	—	—	—	—	—
26.	Vicea	S	—	D	—	—	D	D	—	S	—	—	—	—	—
TOTAL :		23	18	22	2	1	9	6	4	5	7	1	1	2	2

LEGENDA la Tabelul nr. 1

F = dijma fiscală;

S = dijma percepută de stăpînul feudal;

D = dijma fiscală și cea domnească;

A = dijma domnească și nona;

N = nona și dijma fiscală;

T = Toate cele trei forme: nona, dijma fiscală și cea domnească.

Tabelul nr. 2

CENTRALIZATORUL
dijmelor lobăgești din fostul domeniu al cetății Cehului la 1785

Nr. crt.	Felul dijmii	Nr. localităților îndatorate cu :														
		total	animale					cereale					alte dijme			
			porci	stupi	miei	oi	iezi	grâu	ovăz	mazăre	porumb	clinepă	vin	alune	oțet	pale
1.	fiscală	6	—	1	2	1	1	4	3	2	1	—	1	—	—	—
2.	domnească	24	23	17	21	2	—	6	2	—	3	7	—	1	2	2
3.	nona	2	—	—	—	—	—	2	1	1	2	—	—	—	—	—
	TOTAL :	26	23	18	23	3	1	12	6	3	6	7	1	1	2	2

NOTE : În cazul satelor Benesat și Ulmeni nu este specificat ce fel de dijmă fiscală dădeau numai că „dijma crăiască o dăm”.

Tabelul nr. 3

PRODUSELE DIJMUITE DIN DOMENIUL BORNEMISSZA LA 1780

Nr. crt.	LOCALITATEA	în natură				Sume de răscumpărare				
		porci	miei	stupi	capre	porci	miei	stupi	capre	Total
		Bucăți				în florin ung. și denari				
1.	Arduzel	—	—	—	—	1,56	—	—	—	1,56
2.	Asuajul de Jos	—	—	—	—	1,20	1,02	1,92	—	4,14
3.	Asuajul de Sus	3	7	—	—	—	—	—	—	22,44
4.	Babța	6	1	2	—	—	—	—	—	10,62
5.	Băița	2	4	—	—	1,32	0,36	1,80	0,12	3,60
6.	Băsești	—	—	—	—	—	0,36	0,24	—	0,60
7.	Bicaz	1	2	—	—	—	—	—	—	6,78
8.	Cehu Silvaniei	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9.	Corni	—	—	—	—	—	—	—	—	1,02
10.	Horoatu Cehului	2	—	—	—	6,48	—	—	—	6,48
11.	Oașa de Jos	3	2	2	—	2,40	0,78	0,84	—	4,02
12.	Oașa de Sus	1	2	2	—	1,56	0,78	0,24	—	2,58
13.	Odești	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14.	Orțița	1	3	—	—	0,60	0,48	0,24	—	1,32
15.	Stremț	—	—	—	—	—	—	—	—	1,02
16.	Tămășești	—	3	1	—	2,52	1,20	0,84	—	4,56
17.	Urmeniș	—	—	—	—	—	—	—	—	0,60
Total :		19	24	7	—	17,64	4,98	6,12	0,12	71,34

Tabelul nr. 4

SITUAȚIA DIJMEI LA 1780

Nr. curent	LOCALITATEA	produse agricole						animale			
		grâu	orz	cinapă	în	porumb	vin	porci	mici	stupi	capre
1. Arduzel		F	F	—	F	—	F	S	F	F	—
2. Asuajul de Jos		—	—	—	—	—	—	S	S	S	—
3. Asuajul de Sus		—	—	—	—	—	—	S	S	S	—
4. Babța		—	—	—	—	—	—	S	S	S	—
5. Băița		—	—	—	—	—	—	S	S	S	S
6. Băsceti		—	—	—	—	—	—	S	S	S	—
7. Bicăz		—	—	—	—	—	—	S	S	S	—
8. Cehul Silvaniei		loc privilegiat						—	—	—	—
9. Corni		—	—	—	—	—	—	S	S	S	—
10. Horoatu Cehului		F	F	S	F	S	F	S	F	F	—
11. Oarța de Jos		—	—	—	—	—	—	S	S	S	—
12. Oarța de Sus		—	—	—	—	—	—	S	S	S	—
13. Orțița		—	—	—	—	—	—	S	S	S	—
14. Stremț		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15. Odești		—	—	—	—	—	—	S	S	S	—
16. Tămășești		—	—	—	—	—	—	S	S	S	—
17. Urmenia		—	—	—	—	—	—	S	S	S	—
TOTAL:		2	2	1	2	1	2	15	15	15	1

LEGENDE: — F — dijma fiscală
— S — dijma domnească

SERF DUTIES ON THE FORMER DOMAIN OF THE CEHUL SILVANIEI
FORT DURING THE UPRISING LED BY HOREA. II

(Summary)

The dijma and the nona (= the tenth and, respectively, the ninth part of the products) constituted in the 18th century the main aspects of the rent in kind paid by the serfs and the jeters (serfs who had no land) on the domain of the former fort at Cehul Silvaniei.

Both were a heavy burden for the serfs. The two conscriptions made in 1780 and 1785 offer valuable information concerning the dijma paid to the state by 6 of the villages on this domaine, to the landlord by 24 villages and the nona paid by the two of the villages.

The conscription for the Bornemissa landlords in 1785 shows the amount of the dijma paid to the landlords (in kind) and the sums they got when the serfs paid it in money (especially for small animals: lamb, kids). In some cases there were two dijma: for the austrian state and for the feudal landlord. The serfs paid dijma for wheat, oats, peas, maize, hemp, flax, wine, pigs, sheeps, lambs, kids, beehives, straw, vinegar and hazel — nuts.

The two conscriptions show the end of the long process in which the dijma was gathered from the roumainan peasants as well, although the peasants in the area objected that their village were roumainan ones and, as such, exempted from taxation.

The dijma changed also its features and was monopolised by the landlords.